

ปราชญ์ชาวบ้าน

ปราชญ์ชาวบ้านคนส่วนใหญ่มักจะคิดถึงองค์ความรู้หรือภูมิปัญญาที่มาจากชาวบ้านเป็นความรู้ ที่ตกทอดมาจากบรรพบุรุษเกิดจากกระบวนการเรียนรู้ปรับตัวผ่านประสบการณ์ที่สั่งสมพัฒนา และสืบทอดกันต่อๆมาเพื่อใช้แก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในการดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุขหลักการแนวคิด และวิถีชีวิตของปราชญ์เป็นสิ่งที่คนในยุคสมัยปัจจุบันนี้ควรได้เรียนรู้และนำไปเป็นแบบอย่าง ในการดำรงชีวิตการนำภูมิปัญญาจากปราชญ์ชาวบ้านมาประยุกต์ใช้ในการทำงานซึ่งสามารถ นำไปใช้ปฏิบัติใช้ในระดับบุคคลและชุมชนท้องถิ่นได้เป็นอย่างดีบรรพบุรุษของชาวไทยเป็นชนชาติที่มีศิลปวัฒนธรรมจารีตประเพณี ที่เก่าแก่สืบทอดกันมานานนับร้อยนับพันปีโดย บรรพบุรุษของชาวไทยได้นำเอาความรู้ความสามารถด้านต่างๆ ถ่ายทอดให้คนรุ่นหนึ่งไป สู่คนอีกรุ่นหนึ่งโดยมีการปรับเปลี่ยนไปตามยุคสมัย เพื่อนำความรู้ต่างๆ มาใช้ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงในการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมชุมชนท้องถิ่น ให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้นโดยความรู้ความสามารถเหล่านี้จะเรียกว่า “ภูมิปัญญาท้องถิ่น”

ปราชญ์ชาวบ้าน หมายถึงบุคคลในสังคมชุมชนท้องถิ่นซึ่งเป็นเจ้าของภูมิปัญญาและนำ ภูมิปัญญามาใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิตจนประสบผลสำเร็จจากการสั่งสมประสบการณ์และสามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ เชื่อมโยงคุณค่าภูมิปัญญาของอดีตกับปัจจุบันได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับการดำรงชีพในปัจจุบัน

- ๑.ด้านการแพทย์แผนไทย/สมุนไพร/หมอยาพื้นบ้าน
- ๒.ด้านการงานฝีมือต่างๆ
- ๓.ด้านการถนอมอาหาร การจัดทำอาหาร
- ๔.ด้านการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม/ประเพณีท้องถิ่น
- ๕.ด้านการเกษตร
- ๖.ด้านพิธีกรรมทางศาสนา/ขนบธรรมเนียมประเพณี

-**ความรู้** มีการนำมาใช้ในลักษณะต่าง ๆ เช่น องค์ความรู้ ภูมิรู้ ปรากฏอยู่ในแนวคิด ทฤษฎีญาณ วิทยาที่ว่าด้วยทฤษฎีแห่งความรู้ การสืบค้นกำเนิดแห่งความรู้ และธรรมชาติของความรู้ การหาคำตอบว่าตรง กับความเป็นจริงหรือไม่ หรือว่าความรู้เป็นเพียงการพิจารณาเทียบเคียง ซึ่งไม่ตรงกับข้อเท็จจริงและยังสืบค้น ความรู้เรื่องกาล (Time) อวกาศ (Space) เนื้อสาร (Substance) สัมพันธภาพ (Relation) และความเป็นเหตุ เป็นผล (Causality) องค์ความรู้เป็นหมวด ๆ (Category) ความรู้ หรือองค์ความรู้เป็นองค์ประกอบส่วนหนึ่งของภูมิปัญญาที่กล่าวข้างต้น

-**ความเชื่อ** เป็นพื้นฐานสำคัญยิ่งของสังคมมนุษย์ มนุษย์แต่ละกลุ่มมีความเชื่อแตกต่างกันไป ซึ่งความเชื่อก็คือความศรัทธาหรือยึดมั่นถือมั่น ซึ่งเป็นแกนสำคัญในการดำเนินชีวิตและความมั่นคงของสังคม ความเชื่อมีอยู่หลายระดับทั้งในการดำเนินชีวิตประจำวันอันเป็นความเชื่อโดยทั่วไป และความเชื่อที่เกี่ยวกับวิญญาน โลกนี้ โลกหน้า ความดี ความชั่ว นรก สวรรค์ บาปบุญคุณโทษ ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญยิ่งในภูมิปัญญา

- **ค่านิยม** คือ สิ่งที่คนสนใจ ความปรารถนาอยากจะมี อยากจะเป็นที่ยกย่อง สรรเสริญ หรือเป็นสิ่งที่บังคับต้องทำ ต้องปฏิบัติ มีความรักและมีความสุขเมื่อได้เห็นหรือได้สิ่งเหล่านั้นมา ค่านิยมจึงเป็นพื้นฐานของการจัดรูปแบบพฤติกรรมที่ปรากฏอยู่ภายใน และแสดงออกเป็นพฤติกรรมในลักษณะต่าง ๆ ทางกาย วาจา และ ความคิด โดยสรุปค่านิยมเป็นพื้นฐานสำคัญทางภูมิปัญญา เป็นบ่อเกิดพฤติกรรมของบุคคลแต่ละสังคม

-**ความเห็น** คือ ภาวะที่เกิดขึ้นหลังจากบุคคลหรือชุมชน ได้พิจารณาและใคร่ครวญโดยรอบคอบ แล้วจึงลงมติตัดสินใจ ว่าควรแสดงออกในลักษณะอย่างไร เช่น เห็นด้วย ทำตาม ยอมรับ ปฏิเสธ ร่วมมือ กระทำหรือ ดำเนินการ ด้วยเห็นว่าดี ชั่ว เหมาะสม ไม่เหมาะสม เป็นบาป เป็นบุญ เป็นต้น ซึ่งความเห็นในลักษณะดังกล่าวนี้เป็นภูมิปัญญาประการหนึ่งที่มีผลสำคัญยิ่งต่อพฤติกรรมที่แสดงออกมาทั้งกาย วาจา และ จิตใจ

- **ความสามารถ** หมายถึง ศักยภาพและประสิทธิภาพที่มีอยู่ภายในบุคคล เช่น ชุมชนในการที่จะ จัดการเรื่องใดเรื่องหนึ่งในลักษณะเดียวกับสิ่งที่เรียกว่า “พรสวรรค์” ซึ่งเป็นผลมาจากลักษณะทางกายและ จิตใจร่วมกัน โดยแต่ละคนหรือชุมชนย่อมจะต้องมีแตกต่างกัน เช่น การที่บางคนสามารถปาธนูกล้าได้ดี ลำดับ เนื้อหาและการแสดงทุกอย่างเป็นที่ชื่นชม ซึ่งถือว่าเป็นผลมาจากความสามารถที่มีอยู่ในบุคคลนั้น ๆ ฉะนั้น ความสามารถจึงเป็นภูมิปัญญาอีกประการหนึ่ง

-**ความฉลาดไหวพริบ** หมายถึง ทักษะที่ปรากฏอยู่ภายในจิตใจ หรือจิตวิญญาน เป็นสิ่งที่สามารถนำมาใช้แก้ไขป้องกันควบคุมเหตุการณ์ต่าง ๆ ไม่ให้เกิดเป็นปัญหาขึ้นหรือให้เป็นไป ตามที่ตนเองหรือชุมชนต้องการ

ดังนั้น องค์ประกอบของภูมิปัญญาจึงมีส่วนสำคัญที่จะทำให้ภูมิปัญญาที่มีอยู่เกิดคุณค่าแก่สภาพภูมิปัญญาซึ่งได้แก่ ความคิดที่เกิดจากการจินตนาการจากสภาพแวดล้อมที่มีอยู่ในสังคม ความรู้ อาจเกิดจากภูมิปัญญาที่ได้จากการทดสอบทดลองหลายครั้งจนได้ความรู้ที่แท้จริง ความเชื่อถืออันเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตที่มีบาปบุญคุณโทษ และจิตวิญญานเข้ามาเกี่ยวข้องค่านิยมที่คนในสังคมให้การยกย่องเชิดชูว่าเป็นสิ่งดีงาม ควรค่าแก่การอนุรักษ์ให้มีการสืบทอดแก่ลูกหลาน ความเห็นที่เกิดจากพิจารณารอบคอบจากชุมชนจนเกิดการ ยอมรับด้วยความจริงใจ ความสามารถอันเกิดจากพรสวรรค์หรือจากการฝึกฝนจนสามารถแก้ปัญหาของชุมชน ได้ ความฉลาดไหวพริบการแก้ไข เช่นกัน ย่อมเกิดขึ้นจากจินตนาการ ความรู้ ความสามารถ ความเชื่อ และ ค่านิยม การสังสรรค์สนทนาที่ได้อีกแล้ว จนสามารถสร้างองค์ความรู้และสังเคราะห์ใหม่ให้มี ความก้าวหน้า และนำมาใช้งานได้ดีมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ความสำคัญของภูมิปัญญา ได้แบ่งความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ 4 ประการ คือ

- ความรู้และระบบความรู้ภูมิปัญญาไม่ใช่สิ่งที่เกิดแวบขึ้นมาในหัว แต่เป็นระบบความรู้ที่ชาวบ้าน มองเห็นความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ เป็นระบบความรู้ที่ไม่เป็นวิทยาศาสตร์ ฉะนั้นในการศึกษาเข้าไปดูว่า ชาวบ้าน “รู้อะไร” อย่างเดียวไม่พอต้องศึกษาด้วยว่าเขาเห็นความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ เหล่านั้นอย่างไร

- การสั่งสมและการกระจายความรู้ภูมิปัญญาเกิดจากการสั่งสม และกระจาย ความรู้ ความรู้นั้น ไม่ได้ลอยอยู่เฉย ๆ แต่ถูกนำมาบริการคนอื่น เช่น หมอพื้นบ้าน ชุมชน สั่งสมความรู้ทางการแพทย์ไว้ในตัวคน ๆ หนึ่ง โดยมีกระบวนการที่ทำให้เขาสั่งสมความรู้ เราควรศึกษาด้วยว่ากระบวนการนี้เป็นอย่างไร หมอคนหนึ่ง สามารถสร้างหมอคนอื่นต่อมาได้อย่างไร

- การถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาชาวบ้านไม่ได้มีสถาบันถ่ายทอดความรู้แต่มีกระบวนการถ่ายทอดที่ซับซ้อน ถ้าเราต้องการเข้าใจภูมิปัญญาท้องถิ่น เราต้องเข้าใจกระบวนการถ่ายทอดความรู้จากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่งด้วย

- การสร้างสรรค์และปรับปรุง ระบบความรู้ของชาวบ้านไม่ได้หยุดนิ่งอยู่กับที่แต่ถูกปรับเปลี่ยน ตลอด มาโดยอาศัยประสบการณ์ของชาวบ้านเอง เรายังขาดการศึกษาว่าชาวบ้านปรับเปลี่ยนความรู้ และระบบ ความรู้เพื่อเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงอย่างไร

ประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่น/ปราชญ์ชาวบ้าน

อาจแบ่งประเภทกลุ่มของภูมิปัญญาท้องถิ่น/ปราชญ์ชาวบ้านในด้านต่าง ๆ ดังนี้

→ ด้านการเกษตรกรรม คือ ผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์เรื่องการเพาะปลูก การขยายพันธุ์ การเลี้ยงสัตว์ การเกษตรผสมผสาน การทำไร่นาสวนผสม การปรับใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับการเกษตร เป็นต้น

→ ด้านการแปรรูปผลผลิตด้านการเกษตร

→ ด้านอาหาร

→ ด้านหัตถกรรม คือ ผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ มีผลงานในสิ่งที่ทำด้วยมือ เช่น การจักสาน ทอ การช่าง การทอผ้า การแกะสลัก เป็นต้น

→ ด้านดนตรี นาฏศิลป์และการละเล่นพื้นบ้าน ผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ด้านการเล่นดนตรี การขับร้อง การพ้อนรำ การคิดวิธีการเล่นพื้นบ้าน หมอลำ การเล่นหนัง ลิเก เพลง เป็นต้น

→ ด้านจิตรกรรม คือ การวาดภาพฝาผนัง การเขียนภาพลงบนผ้า การสักลาย ฯลฯ

→ ด้านจิประติมากรรม คือ ผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ มีประสบการณ์และมีฝีมือในการปั้น แกะสลัก การหล่อ เช่น หล่อพระพุทธรูป ปั้นโอ่ง สลักลวดลาย ประดับต้นเทียน สิ่งก่อสร้าง ฯลฯ

→ ด้านสถาปัตยกรรม คือ ผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์เรื่องการก่อสร้างอาคารบ้านเรือน โบสถ์ ศาลพระภูมิ ฯลฯ

→ ด้านการสาธารณสุข คือ ผู้ที่มีความรู้ ความสามารถมีประสบการณ์ด้านการใช้ยาสมุนไพร การรักษาโรคแผนโบราณ การรักษาสุขภาพอนามัยร่างกาย การสืบสานตำราสมุนไพร หมอนวดแผนโบราณ เป็นต้น

→ ด้านส่งเสริมการท่องเที่ยว เช่น ผู้มีความรู้ความเข้าใจในประวัติของโบราณสถาน สถานที่ท่องเที่ยว ในท้องถิ่น มีความรู้ด้านทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม เป็นต้น

→ ด้านภาษาและวรรณกรรม ผู้มีความรู้ ความสามารถ มีประสบการณ์ในการแต่งวรรณกรรมพื้นบ้าน การคิดประดิษฐ์อักษรภาษาถิ่น การสืบสารอักษรโบราณ วรรณกรรมท้องถิ่น ฯลฯ

→ ด้านอื่น ๆ ที่มีความสำคัญของท้องถิ่น ภูมิปัญญาด้านอื่น ๆ นอกเหนือจากที่กล่าวมาแล้ว ได้ภูมิปัญญาหรือผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์ในด้านต่อไปนี้

1) ด้านพิธีกรรมต่าง ๆ ได้แก่ ผู้มีความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์มีผลงานเกี่ยวกับการ ประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ เช่น หมอสูตรขวัญ การกวนข้าวทิพย์

2) ด้านโหราศาสตร์ ได้แก่ ผู้มีความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์มีผลงานด้านโหราศาสตร์ หรือหมอดู ฯลฯ

3) ด้านขนบธรรมเนียมประเพณี ได้แก่ ผู้มีความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์มีผลงาน ในการปฏิบัติตามขนบประเพณีของท้องถิ่นนั้น ๆ

ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้าน อุตสาหกรรมและหัตถกรรม

การทอเสื่อจากต้นกก

การทำเส้นหมี่

ภูมิปัญญาด้านเกษตรกรรม

การดำนา

เกี่ยวข้าว

ภูมิปัญญาด้านศิลปวัฒนธรรม

พิธีทำขวัญข้าว(เรียกขวัญข้าว) ในช่วงเดือนมกราคม สิงหาคม กันยายน ธันวาคม
ในช่วงข้าวตั้งท้อง

การรำไท่น

ภูมิปัญญาด้านสิ่งแวดล้อม

กิจกรรมปลูกต้นไม้ในที่สวนสาธารณะ

ภาพกิจกรรมปลูกต้นไม้ในวัดเพื่อรักษาสิ่งแวดล้อม

ทะเบียน /ประวัติ ปราชญ์และประวัติภูมิปัญญาท้องถิ่น
ด้านพืชสมุนไพร ทะเบียนแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น
ด้านพืชสมุนไพร

นายจันทร์ มีกำปัง

อายุ ๘๑ ปี

อาศัยอยู่บ้านเลขที่ ๓๕ หมู่ ๔ บ้านดอนม่วง ตำบลหนองหัวฟาน อำเภอขามสะแกแสง จังหวัดนครราชสีมา
ภูมิปัญญา

มีความรู้ด้านสมุนไพรเป็นอย่างดี ใช้บริเวณสวนหลังบ้านเป็นแหล่งเรียนรู้และรวบรวมพืชสมุนไพร
หายากเพื่อใช้เอง

ทะเบียนปราชญ์ชาวบ้านและภูมิปัญญา
ศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น
เทศบาลตำบลหนองหัวฟาน อำเภอขามสะแกแสง จังหวัดนครราชสีมา

สำนักปลัด
ฝ่ายอำนวยการ
งานส่งเสริมการเกษตร

งานสวัสดิการสังคม
ฝ่ายอำนวยการ
สำนักปลัดเทศบาลตำบลหนองหัวฟาน
อำเภอขามสะแกแสง จังหวัดนครราชสีมา

ทะเบียน /ประวัติ ประชาชนและประวัติภูมิปัญญาท้องถิ่น
ด้านการทำขนมหวาน ทะเบียนแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น
ด้านโภชนาการ

การทำขนมไทย

นางสำรวย ช่วยกลาง

อายุ ๕๑ ปี

อาศัยอยู่ที่ ๕๘๑ หมู่ ๕ ตำบลหนองหัวฟาน อำเภอขามสะแกแสง จังหวัดนครราชสีมา

ภูมิปัญญา

มีความรู้ความสามารถด้านการทำขนมหวาน ยึดอาชีพนี้มาจาก โดยทำจำหน่ายเองที่บ้านและจากการสั่งซื้อในการทำเป็นอาหารว่างของหน่วยงานราชการต่างๆ โดยใช้วัตถุดิบที่มีอยู่ในชุมชน

ข้อมูลรายละเอียดแหล่งเรียนรู้

สามารถเป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับผู้ที่มีความสนใจในการทำขนมห่อ ขนมใส่ไส้ ข้าวต้มมัด ข้าวต้มผัด

ทะเบียน /ประวัติ ปราชญ์และประวัติภูมิปัญญาท้องถิ่น
ด้านการทำขนมหวาน ทะเบียนแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น
ด้านแพทย์ไทย

นายกว้าง ฤทธิ์นอก

ภูมิปัญญา/ปราชญ์

มีความรู้ด้านการรักษาโดยการเป่าเพื่อรักษาโรคกระดูกงู คางทูม ให้นำ

นายพะยอม จงนอก

อายุ ๘๙ ปี

อาศัยอยู่บ้านเลขที่ ๓๕๘ หมู่ ๕ ตำบลหนองหัวฟาน อำเภอขามสะแกแสง จังหวัดนครราชสีมา

ภูมิปัญญา/ปราชญ์ชาวบ้าน

รักษาเด็กโดยการเป่า

นายจ๋อน สวยกลาง

อายุ ๗๒ ปี

อาศัยอยู่บ้านเลขที่ ๑๗๓ หมู่ ๓ ตำบลหนองหัวฟาน อำเภอขามสะแกแสง จังหวัดนครราชสีมา

ภูมิปัญญา/ปราชญ์

มีความรู้ด้านการรักษาโดยการเป่าเพื่อรักษาโรคกระดูกร้า

ทะเบียน /ประวัติ ปราชญ์และประวัติภูมิปัญญาท้องถิ่น
ด้านการทำขนมหวาน ทะเบียนแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น
ด้านหัตถกรรม

๑.นายปุ่น หวังคู่กลาง

๒.นายชู ฉ่อยกลาง

อายุ ๘๑ ปี

อาศัยอยู่บ้านเลขที่ ๓๓๙ หมู่ ๓ บ้านดอนทะยิง ตำบลหนองหัวฟาน อำเภอขามสะแกแสง จังหวัดนครราชสีมา
ภูมิปัญญา/ปราชญ์ชาวบ้าน

มีความรู้ความสามารถด้านการทำไม้กวาดจากทางมะพร้าว และทำไม้กวาดจากดอกหญ้า ที่หาได้จาก
ท้องถิ่นและทำเป็นอาชีพได้

ข้อมูลรายละเอียดแหล่งเรียนรู้

สามารถเป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับผู้ที่มีความสนใจในการทำไม้กวาด

๓.นายเงิน สีใส

อายุ ๘๐ ปี

อาศัยอยู่บ้านเลขที่ ๓๕๖ หมู่ ๕ บ้านหนองหัวฟาน ตำบลหนองหัวฟาน อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา
ภูมิปัญญา/ปราชญ์ชาวบ้าน

มีความรู้ความสามารถด้านการทำไซ สุ่ม หมวง ตระกร้า ฯลฯ จากไม้ไผ่ ที่หาได้จากท้องถิ่นและทำเป็น
อาชีพได้

ข้อมูลรายละเอียดแหล่งเรียนรู้

สามารถเป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับผู้ที่มีความสนใจในการทำเครื่องจักสารจากไม้ไผ่

ทะเบียน /ประวัติ ปราชญ์และประวัติภูมิปัญญาท้องถิ่น

พิธีการทางด้านศาสนา และวัฒนธรรมด้านทะเบียนแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

๑.นายประทวน กลางนอก

อายุ 64 ปี

อาศัยอยู่บ้านเลขที่ ๑๖๙ หมู่ ๕ บ้านหนองหัวฟาน อำเภอขามสะแกแสง จังหวัดนครราชสีมา
ภูมิปัญญา/ปราชญ์ชาวบ้าน

๑.มีความรู้ความสามารถด้านศาสนพิธี เนื่องด้วยพุทธบัญญัติ และหลักธรรมพระวินัย ครรลองของ
พระพุทธศาสนา แนะนำและจัดเตรียม ลำดับพิธี เกี่ยวกับงานมงคลและงานอวมงคล

๒.นักกวี (นักปราชญ์ในการประพันธ์)

๓.มรรคนายก

ข้อมูลรายละเอียดแหล่งเรียนรู้

สามารถเป็นครูสอนปริยติธรรม สอนนักธรรม ให้กับผู้ที่สนใจในการปฏิบัติตนในด้านศาสนาได้

นายสมพงษ์ ถ้ำพุดชา

อายุ ๗๓ ปี

อาศัยอยู่บ้านเลขที่ ๙๓ หมู่ ๕ บ้านหนองหัวฟาน อำเภอขามสะแกแสง จังหวัดนครราชสีมา

ภูมิปัญญา/ปราชญ์ชาวบ้าน

๑.มีความรู้ความสามารถด้านศาสนพิธี เนื่องด้วยพุทธบัญญัติ และหลักธรรมพระวินัย ครรลองของ พระพุทธศาสนา แนะนำและจัดเตรียม ลำดับพิธี เกี่ยวกับงานมงคลและงานอวมงคล

๒.เรียกขวัญนาค

ข้อมูลรายละเอียดแหล่งเรียนรู้

สามารถเป็นครูสอน ให้กับผู้ที่สนใจในการปฏิบัติตนในด้านศาสนาได้

คำนำ

ครุภูมิปัญญาไทยหรือที่ยกย่องกันว่าปราชญ์ชาวบ้าน มีความหลากหลายตามความถนัดและการปฏิบัติของแต่ละคน ซึ่งมีองค์ความรู้ที่มีการหล่อหลอม บ่มเพาะ คั้นคว่ำ ทดลองโดยใช้วิถีชีวิตของตนเองเป็นห้องทดลองขนาดใหญ่ เพื่อทดสอบความถูกต้องแล้วคิดสรรกลั่นกรองสิ่งที่มีคุณค่าแก่ชีวิตแก่แผ่นดิน ถ่ายทอดให้ผู้อื่นได้สืบสานทั้งที่เป็นมรดกและทั้งที่เป็นสมบัติทางปัญญา ดังนั้นประสบการณ์ความคิดและวิถีการดำรงชีวิตของครุภูมิปัญญาไทยแต่ละท่านล้วนเป็นขุมทรัพย์ทางปัญญาที่สำคัญของแผ่นดิน

เทศบาลตำบลหนองหัวฟาน ได้เล็งเห็นความสำคัญของปราชญ์ชาวบ้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่น จึงได้จัดทำฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเป็นการยกย่องเชิดชูเกียรติผู้มีความรู้ความสามารถและได้เผยแพร่เพื่อเป็นประโยชน์แก่ผู้ที่สนใจต่อไป

งานสวัสดิการสังคม

ฝ่ายอำนวยการ

สำนักปลัดเทศบาล

ความหมายและขอบข่ายภูมิปัญญาไทย

ภูมิปัญญาและความหมายและขอบข่ายภูมิปัญญาไทย ภูมิปัญญาไทย หมายถึง องค์ความรู้ ความสามารถและทักษะของคนไทยอันเกิดจากการสั่งสม ประสบการณ์ที่ผ่านกระบวนการเรียนรู้ เลือกรสร รุ่งแต่ง พัฒนาและถ่ายทอดสืบต่อกันมาเพื่อใช้ แก้ปัญหาและพัฒนาชีวิตของคนไทยให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและเหมาะสมกับยุคสมัย ภูมิปัญญาไทย มีลักษณะเป็นองค์รวม และมีคุณค่าทางวัฒนธรรม เกิดขึ้นในวิถีชีวิตไทย ซึ่งภูมิปัญญาท้องถิ่นอาจเป็นที่มาขององค์ความรู้ที่งอกงามขึ้นใหม่ที่จะช่วยในการเรียนรู้การแก้ปัญหา การจัดการ และการปรับตัวในการดำเนินวิถีชีวิต ของคนไทย ลักษณะองค์รวมของภูมิปัญญาไทยมีความเด่นชัดในหลายด้าน เช่น

1. **ด้านเกษตรกรรม** ได้แก่ ความสามารถในการผสมผสานองค์ความรู้ ทักษะและเทคนิค การเกษตรกับเทคโนโลยี โดยการพัฒนาบนพื้นฐานคุณค่าดั้งเดิม ซึ่งคนสามารถพึ่งพาตนเองในสภาวะการณ์ ต่างๆได้ เช่น การทำการเกษตรแบบผสมผสาน การแก้ปัญหาการเกษตรด้านการตลาด การแก้ปัญหาด้าน การผลิต และการรู้จักปรับใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับการเกษตร เป็นต้น

2. **ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม** ได้แก่ การรู้จักประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการ แปรรูปผลผลิตเพื่อการบริโภคอย่างปลอดภัย ประหยัด และเป็นธรรม อันเป็นขบวนการให้ชุมชน ท้องถิ่น สามารถพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจได้ ตลอดทั้งการผลิตและการจำหน่ายผลผลิตทาง หัตถกรรม เช่น การรวมกลุ่มของกลุ่มโรงงานยางพารา กลุ่มโรงสี กลุ่มหัตถกรรม เป็นต้น

3. **ด้านการแพทย์แผนไทย** ได้แก่ ความสามารถในการจัดการป้องกันและรักษาสุขภาพ ของคนในชุมชน โดยเน้นให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองทางด้านสุขภาพและอนามัยได้ เช่น ยาจากสมุนไพร อันมีอยู่หลากหลาย การนวดแผนโบราณ การดูแลรักษา และสุขภาพแบบพื้นบ้าน เป็นต้น

4. **ด้านศิลปกรรม** ได้แก่ ความสามารถในการสร้างสรรค์ผลงานทางด้านศิลปะสาขา ต่างๆ เช่น จิตรกรรม ประติมากรรม นาฏศิลป์ ดนตรี ทัศนศิลป์ คีตศิลป์ การละเล่นพื้นบ้าน และ นันทนาการ

5. **ด้านโภชนาการ** ได้แก่ ความสามารถในการเลือกสรร ประดิษฐ์และปรุงแต่งอาหารและ ยาได้เหมาะสม กับความต้องการของร่างกายในสภาวะการณ์ต่างๆ ตลอดจนผลิตเป็นสินค้าและบริการส่งออกที่ ได้รับความนิยมแพร่หลาย รวมถึงการขยายคุณค่าเพิ่มของทรัพยากร ทรัพยากรปัญญา คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติได้ จัดทำนิยามความหมายของครูภูมิปัญญาและครูภูมิปัญญาไทย ไว้ดังนี้ ครูภูมิปัญญา หมายถึง บุคคลผู้ทรงภูมิ ปัญญาด้านหนึ่งด้านใด เป็นผู้สร้างสรรค์และสืบสานภูมิปัญญา ดังกล่าวมาอย่างต่อเนื่อง จนเป็นที่ยอมรับของ สังคมและชุมชน และได้รับการยกย่องให้เป็น “ครูภูมิปัญญา ไทย” เพื่อทำหน้าที่ถ่ายทอดภูมิปัญญาในการจัด การศึกษา ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และ การศึกษาตามอัธยาศัย ตามนัยพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542

ฐานข้อมูลปราชญ์ชาวบ้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่นเทศบาลตำบลหนองหัวฟาน

ที่	ชื่อ-สกุล	รายละเอียดด้านภูมิปัญญา	ที่อยู่	หมายเหตุ
1	นายสะอั้ง ขุนวิเศษ	ด้านเกษตรกรรม		
3	นายจันทร์ มีกำปัง	ด้านสมุนไพร		
4	นางสำรวย ช่วยกลาง	ด้านโภชนาการ		
5	นางแดง ชาญนอก	ด้านโภชนาการ		
6	นายกว้าง ฤทธิ์นอก	ด้านแพทย์แผนไทย		
7	นายพะยอม จงนอก	ด้านแพทย์แผนไทย		
8	นายจ้อน สวยกกลาง	ด้านแพทย์แผนไทย		
9	นายสุพรรณ กลั่นพุดชา	ด้านแพทย์แผนไทย		
10	นายปุ่น หวังคู่กลาง	ด้านหัตถกรรม		

11	นายชู เฉื่อยกลาง	ด้านหัตถกรรม		
12	นายเงิน สีใส	ด้านหัตถกรรม		
13	นายอ่อง บ่อกลาง	ด้านหัตถกรรม		
14	นายประทวน กลางนอก	ด้านศาสนาวัฒนธรรม		
15	นายสมพงษ์ ถ้ำพุทซา	ด้านศาสนาวัฒนธรรม		
16	นางสง่า ถ้ำพุทซา	ด้านเกษตรกรรม		
17	นางคำ เกลี้ยงกลาง	ด้านศิลปกรรม		

ด้านหัตถกรรม

ดอกไม้ประดิษฐ์

นางสง่า ถ้ำกลาง

อายุ ๗๓ ปี

อาศัยอยู่บ้านเลขที่ ๘๓ หมู่ ๕ บ้านหนองหัวฟาน อำเภอขามสะแกแสง จังหวัดนครราชสีมา

ภูมิปัญญา/ปราชญ์ชาวบ้าน

ข้อมูลรายละเอียดแหล่งเรียนรู้

สามารถเป็นครูสอนสอนการทำดอกไม้ประดิษฐ์ งานฝีมือ ได้หลากหลายชนิด เช่น ดอกไม้จากเศษผ้า การร้อยลูกปัด

ด้านศิลปกรรม

พิธีจัดงานบวงสรวงศาลตาปู่

ภูมิปัญญาด้านศิลปกรรม

เป็นประเพณีบวงสรวงศาลตาปู่ ซึ่งเป็นที่เคารพกราบไหว้ ของคนในชุมชน ซึ่งกิจกรรมดังกล่าว จะจัดขึ้น ๓
ค่ำเดือน ๓ ของทุกปี จะมีกิจกรรมรำบวงสรวง ตีโทน และทรงเจ้า

ด้านศิลปกรรม

การละเล่นพื้นบ้าน “ กิจกรรมกินเขาค่ำ ตูลำโตน ”

ภูมิปัญญาด้านศิลปกรรม

การละเล่นพื้นบ้านและนันทนาการ “ กิ่งเขาค่ำ ตู๋ลำโหนด ” เป็นการละเล่นที่สืบทอดกันมาของคนในชุมชน ร่วมกิจกรรม และกินอาหารร่วมกัน โดยมีการจัดกิจกรรมพบปะพูดคุย เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีของคนในชุมชนโดยกิจกรรมดังกล่าวจัดขึ้นในเดือนสี่ของทุกปี

ด้านหักถกรรรม

ด้านการเกษตร

ด้านสาธารณสุข

ด้านดนตรี นาฏศิลป์

และการละเล่นพื้นบ้าน

ด้านพิธีกรรมต่างๆ

ด้านโภชนาการ

ด้านอาหาร